

LAUREA

NUOREN TYTÖN IDENTITEETIN
KEHITTYMINEN

- MEDIAN AVULLA VAI SIITÄ
HUOLIMATTA?

Hiidenvesi, Julia

2009 Vantaa

Laurea -ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

NUOREN TYTÖN IDENTITEETIN KEHITTYMINEN - MEDIAN AVULLA VAI SIITÄ HUOLIMATTA?

Julia Hiidenvesi
Hoitotyö
Syksy 2009

Hiidenvesi Julia

Nuoren tytön identiteetin kehittyminen - median avulla vai siitä huolimatta?

Vuosi 2009

Sivumäärä 30

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoitus oli koota yhteen ja analysoida tutkimustietoa nuorten tyttöjen identiteettikehityksestä tämän hetkessä visuaalisessa mediakulttuurissa. Opinnäytteen tutkimuskysymyksiä ovat, vaikuttaako nykyinen mediakulttuuri nuoren tytön identiteetin kehitykseen ja se, miten nuoret tytöt suhtautuvat mediaan. Nuorten tyttöjen ja median suhdetta on mietitty runsaasti lehtien mielipidekirjoituksissa ja lööpeissä, ja tutkimustietoa on kertynyt monilta eri tieteenaloilta.

Länsimaaisessa mediakulttuurissa ihannoidaan hoikkaa, mutta kurvikasta naisvartaloa. Epärealistiset kauneushanteet ja samaistumismallit voivat aiheuttaa haasteita murrosikäiselle, sillä nopeasti muuttuva keho tekee nuoren erityisen herkäksi ulkoisille vaikutuksille minäkuvan muuttuessa kehon muutosten mukana. On tärkeää tutkia median välittämien viestien merkitystä ja vaikutuksia nuoriin tyttöihin, sillä he ovat mainonnan kohteita siinä missä aikuisetkin, mutta eri asemassa kehitysvaiheessa olevan identiteettinsä takia.

Aihetta on tärkeää valottaa myös hoitotieteen näkökulmasta, kuuluvathan tytöt julkisen terveydenhuollon piiriin ainakin perusopintojensa loppuun asti. Terveystieteiden työhön kuuluu lapsen ja nuoren terveyden edistäminen ja sen osana terveen itsetunnon ja identiteetin kehityksen tukeminen. Työssä onnistuakseen terveydenhoitajan on tiedettävä nuorta ympäröivästä todellisuudesta haasteineen ja voimavaroineen.

Opinnäytetyön tutkimusaineisto koostui tutkimuksista, jotka käsittelevät nuoren tytön identiteetin ja minäkuvan muodostumista nykyisen mediakulttuurin pyörityksessä. Kirjallisuuskatsauksen aineisto analysoitiin induktiivisen sisällön analyysin avulla.

Aineiston nuoret tytöt kokivat olevansa muita haavoittuvammassa asemassa epärealististen kauneushanteiden ristitulessa hankalan kehitysvaiheen, murrosiän kanssa painiessaan. Median tarjoamat täydelliset esikuvat laitoivat itsetunnon koville. Tytöt kokivat tyytymättömyyttä verratessaan itseään median luomaan ihannenaisten kuvaan. He kertoivat tyytymättömyyden voivan johtaa masennukseen, itsetunnon laskuun ja käyttäytymisen muutoksiin. Ulkonäköpaineita oli kaikilla. Vaikka tytöt suhtautuivat kriittisesti nykyiseen laihushanteeseen, oli paino ja laihdutus usein mielessä.

Lisäksi mediassa esiintyvä seksuaalisuus koettiin häiritsevänä tai hämmentävänä stereotyyppisyyden, paljastavuuden tai naista alentavan sukupuoliaselman vuoksi. Tytöt kokivat median stereotyyppisyyden uhkana identiteettikehitykselle koska ne rajoittavat erilaisuutta ja persoonallisuutta.

Opinnäytetyö osoittaa, että terveydenhoitajan on tärkeää huomioida murrosikäisen herkkä kehitysvaihe ja ympäristön luoma lisäproblematiikka työssään nuorten tyttöjen parissa.

Avainsanat: tyttö, teini-ikäinen, identiteetin kehitys, media, mediakulttuuri

Hiidenvesi Julia

Young girl`s identity development - by the aid of media or regardless of it?

Year 2009

Pages 30

The main objective of this literature analysis was to gather research results from various sources to create knowledge concerning identity development of girls in puberty. The main research questions in dissertation are does the recent mediaculture have an effect to young girls identity development and how they feel about the mediaculture. The issue of media influence on girls is a frequent topic in opinion columns and on the front covers of newspapers, and is, subsequently, well represented in the academic field.

In western media culture, slim and curvy is held as an ideal female body type. Unrealistic beauty ideals and archetypes can create challenges to a girl in puberty. These ideals represented in visual media can make it difficult for a young girl to accept changes in her own body that occur rapidly in puberty. Furthermore, during puberty, girls are very sensitive to external influences as the self-image is also going through a change. It is necessary to look into the messages that visual media produces, and the way those messages influence young girls. Marketing strategies are directed at both adults and teenagers. However, because the identity is still developing in puberty, adults and teenagers are in different position when evaluating the influence of media's messages.

It is important, furthermore, to explore the subject from the perspective of health care studies because girls are within the public health care system until they finish middle school. Taking care of physical health and overall well-being of children and teenagers is an integral part of the public health nurse profession. Therefore, it is a part of the work to support children and teenagers in the process of constructing a healthy self-esteem and identity. To reach this goal, it is important for a public health nurse to be aware of the socio-cultural reality a girl in puberty faces, and the challenges and resources that environment produces.

The subject matter for this dissertation was a collection of research papers. The material dealt with identity and self-image formation of girls in puberty in the grips of visual media. The data was analyzed using the inductive content analysis method.

The girls in puberty introduced in the data felt more vulnerable to unrealistic beauty ideals in visual media than in any other social group. Perfect archetypes of women presented in visual media affected girls' self-esteem. They felt dissatisfied with their bodies because they compared themselves to the ideal female figure. Girls reported that this dissatisfaction lead to depression, decrease in self-esteem and changes in behavior. All girls felt pressure about their physical, as well as emotional, appearance. Body weight and dieting was often in girls' minds, regardless of critical attitude towards the size-zero ideal body presented in visual media.

Furthermore, girls experienced the sexuality presented in visual media as disturbing or confusing. Contributing issues to this view were stereotypical and revealing images of women, and degrading images of women. Girls felt that the stereotypes of women presented in media were a threat to identity development by discouraging individuality.

This dissertation shows us that it is important for a public health nurse to be aware of the fact that girls in puberty are going through a very sensitive phase in their lives. It is also important to acknowledge any problems and challenges that young girls face in their socio-cultural environment.

Key words: girl, teenager, development on identity, media, media-culture

Sisältö

1. Johdanto	6
2. Murrosikäinen nuori	8
2.1 Puberteetin tuomat muutokset	8
2.2 Murrosikä kehitysvaiheena	9
2.3.1 Identiteetin rakentuminen	9
2.3.2 Naiseksi kasvamisen ristiriita	11
3. Nykyinen mediakulttuuri	11
3.1 Kaupallisuus nuorten mediakulttuurissa	11
3.2 Nuori median käyttäjä	12
3.3 Mainonta viestien välittäjänä	14
3.3.1 Julkisen tilan mainonta	14
3.3.2 Sanan vai kuvanvapaus?	15
4. Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	15
5. Aineiston hankinta ja analyysi	16
5.1 Kirjallisuuskatsaus hahmottaa tutkittua tietoa	16
5.2 Aineiston sisäänottokriteerit ja valinta	17
5.3 Sisällön analyysi	18
6. Tulokset	21
6.1 Media luo naisen mallin	21
6.2 Median tarjoaman ihannenaiskuvan tavoittelu voi aiheuttaa tyytymättömyyttä	22
6.3 Median sisällöt herättävät kielteisiä tunteita	22
6.4 Tyttöjen käyttäytymistä ohjaavat ”hiljaiset” käyttäytymissäännöt	23
6.5 Jotain hyvääkin	24
7. Pohdinta	24
7.1 Tulosten tarkastelu	24
7.2 Opinnäytetyön luotettavuus	26
7.3 Opinnäytetyön eettiset kysymykset	27
7.4 Kehittämiskohteet ja jatkotutkimusaiheet	28
LÄHTEET	29

1. Johdanto

Nuorten tyttöjen ja median suhdetta on pohdittu eri tieteiden piirissä, niin sosiaalialalla, kasvatustieteissä kuin viestinnänkin alalla. Hoitotieteen puolella tietoa asiasta tarvitaan myös. Tytöt kuuluvat julkisen terveydenhuollon piiriin neuvolaikäisestä ainakin opintojensa loppuun asti ja erityisesti kouluterveydenhoitajan työsarkaa ovat nimenomaan puberteetti-ikäiset nuoret. Terveydenhoitajan tehtäviin kuuluu manuaalisen mittaamisen ja hoitamisen lisäksi nuoren terveyden edistäminen sekä sen osana itsetunnon kehityksen tukeminen, johon tarvitaan tietoa nuorta ympäröivästä todellisuudesta voimavaroineen ja haasteineen.

Median välityksellä nuorelle välitetään viestiä nykyajan nuorista, jotka ovat seksikkäitä ja itsevarmoja pienissä vaatteissaan. Kyseenalaistaako kasvava nuori oman mediakulttuurinsa tapoja? Muun muassa seksualisoitunut mainonta ja väkivaltaviihde ovat julkisen keskustelun aiheena usein. Lasten ja nuorten aikuiseksi kasvamiselle aiheutuvia haittoja arvuutellaan tutkimustiedon puutteen takia. Miten nuori esimerkiksi suhtautuu suurikokoiseen mainoskuvaan miltei alastomasta ihmisestä? Asiaa on vaikea tutkia autenttisessa ympäristössä, sillä sitä kysymällä pakotetaan vastaaja ottamaan kantaa asiaan, josta hänellä ei välttämättä ole käsitystä ja samalla tuodaan ilmiö hänen tietoisuuteen (Autio 2004, 34).

Nuoret kasvavat ristiriitaisten käyttäytymismallien keskellä. Ympäröivästä avoimesta seksuaalisuuden korostamisesta huolimatta etenkin tytöille painotetaan yhtäläillä sisäisen kauneuden tärkeyttä (Anttila 2004, 13). Murrosiässä omalla keholla on valtava merkitys oman itsen määrittelyssä ja identiteetin rakentumisessa. Nuoren kehossa tapahtuu lyhyessä ajassa paljon muutoksia, jotka muuttavat hänen käsitystä itsestään. Ulkonäön ajatellaan olevan erityisen herkkä paikka etenkin naisille ja tytöille. Kysyttäessä 13 - 15 -vuotiailta tytöiltä, ainoastaan 45 % oli tyytyväisiä omaan kehoonsa. Erittäin hoikkaa tai alipainoista vartaloa piti ihannevartalotyypinään 24 % tytöistä (Mikkola & Oinas 2007, 63 - 64).

On tärkeää tutkia median välittämien viestien merkitystä ja vaikutuksia nuorten tyttöjen kohdalla, sillä he ovat aikuisten kanssa yhtä lailla mainonnan kohteita, vaikka heillä ei vielä olisi kaikkia työkaluja sisällön jäsentelyyn.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli koota tietoa median ja mainonnan vaikutuksesta murrosikäiseen tyttöön ja hänen identiteettikehitykseensä. Tutkimus pyrkii lisäämään vanhempien ja nuorten parissa työskentelevien tietoisuutta mediaympäristön hyödyistä ja haitoista, sekä tarjoamaan katsauksen aiheen tämän hetkiseen tutkimustietoon.

Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen painopisteenä on nuoren tytön identiteetin kehitys erityisesti visuaalisen mediakulttuurin ja sen sisältämän mainonnan parissa. Kasvatustieteilijä Reijo Kupiainen toteaa kirjoituksessaan (2002, 71) television kokeneen murroksen 1980-luvulla, jolloin MTV yhdisti kaupallisuuden ja median uudella tavalla musiikkivideoiden muodossa. Kupiainen sanoo kaupallisuuden, median ja median

käyttäjien tämän jälkeen kietoutuneen toisiinsa vielä tiukemmin. Mediaa ei voi pitää erillisenä välineenä tai elementtinä, vaan ennemminkin toiminta- tai peräti asuinympäristönä, Kupiainen jatkaa.

Medialla tarkoitetaan yleisimmin joukkoviestintävälineitä, mutta myös mainontaa. Tiedotus ja viestintä ovat joukkotiedotuksen perinteisiä merkityksiä, kommunikaatio on uudempi ja viittaa viestinnän vuorovaikutuksellisuuteen. Visuaalinen media tarkoittaa kuvallista mediaa. Kun tässä työssä puhutaan mediasta, viitataan visuaaliseen mediaan.

Media voi olla kaupallinen tai epäkaupallinen. Mainokset ovat yleensä kaupallisia, poikkeuksena yhteiskunnallinen mainonta. Kuitenkin myös epäkaupallinen joukkotiedotus voi tuotesijoitteluineen sisältää mainosmateriaalia. Esimerkiksi uutisissa voidaan kertoa uudesta rokotteesta tavalla, joka muistuttaa mainontaa. Tai elokuvan tuottajan ”yhteistyökumppani” voi olla elintarviketeollisuus. Elokuvan naispäähenkilö voi olla terveydellisessä mielessä anorektinen, mutta kaupallisessa mielessä hän vain muistuttaa katsojaa, että tyytyväisyyteen ei ole varaa ja että myös ”normaalista” vartalosta löytyy aina jotain parannettavaa. Pää- ja sivuhenkilöiden tupakointi lienee vanhimpia sponsoroinnin muotoja. Myös Frasierin pakollinen sherrylassi tai Carrie Bradshaw:n ja kumppaneiden cosmopolitanit kuuluvat jo klassikoihin.

Mediakulttuurilla tarkoitetaan median välittämää sisältöä, vastaanottajien ja lähettäjien tapaa olla vuorovaikutuksessa keskenään median välityksellä. Mediakulttuurilla voidaan tarkoittaa myös arkielämän mediakeskeisyyttä eli medialisoitumista, joka on medikalisaation rinnakkaisilmio, siis keino vaikuttaa ihmisen tajuntaan. Visuaalisella mediakulttuurilla tarkoitetaan pääasiassa kuvamateriaalia käyttävää mediakulttuuria, kuten elokuvia, dokumentteja tai mainoksia ja televisio-ohjelmia. Useissa tapauksissa visuaalinen media on käytännössä audiovisuaalista eli se käyttää kuvan lisäksi myös ääntä. Tässä opinnäytteessä pääpaino on kuvallisissa viesteissä.

2. Murrosikäinen nuori

Murrosiästä puhutaan usein lapsuuden ja aikuisuuden tai lapsuuden ja nuoruuden välisenä siirtymäaikana. Lapsuus ja aikuisuus ajatellaan usein vastakkaisina käsitteinä. Lapsuuteen liittyvät ajatukset riippuvuudesta, aseksuaalisuudesta, emotionaalisuudesta ja kontrolloimattomuudesta. Murrosikään liittyvät paljolti samat käsitykset, mutta sen yhteydessä puhutaan myös seksuaalisesta heräämisestä ja itsenäistymisestä. Murrosiän ja nuoruuden käsitteet sivuavat usein toisiaan tai murrosikää käytetään nuoruuden alakäsitteenä. (Aapola 1999, 25 - 26) Tässä opinnäytteessä murrosiällä tarkoitetaan nimenomaan puberteettiin, fyysiseen kehitysvaiheeseen rinnastettavana, kun taas sanaa nuori käytetään yleisemmin kuvaamaan noin yläasteikäistä.

2.1 Puberteetin tuomat muutokset

Biologisesti nuoruus rajataan fyysisen kasvun ja kehittymisen aikaan. Se alkaa puberteetin myötä, ja päättyy, kun kaikki fyysiset toiminnot ovat kehittyneet.

Tytöillä hormonitoiminnan muutokset kypsyttävät munasarjat tuottamaan estrogeenejä, jolloin kehon ulkoiset muutokset alkavat. Tyypillinen merkki puberteetin saavuttamisesta on tytöillä poikia aiemmin alkava kasvupyrähdys (Nurmi Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 128). Tytön puberteetin ulkoisia merkkejä ovat pituuskasvun nopeutumisen lisäksi rintojen ja ulkoisten sukupuolielinten kasvaminen ja karvojen kasvu. Vartalon muodot pyöristyvät ja ensimmäiset kuukautiset alkavat. Ihoon voi ilmestyä epäpuhtauksia ja komedoja. Varhaisnuoruudessa nopeasti muuttuva keho mietityttää useaa nuorta ja huomio tarkentuu fyysisen ulkomuodon tutkiskeluun ja murrosikäinen nuori on erityisen herkkiä ulkoisille vaikutuksille rakentaessaan identiteettiään. Nuoret kehittyvät yksilöllisesti, joka entisestään vaikeuttaa kehitysvaihetta. Osalla nuorista ulkoinen kehitys alkaa varhain, jolloin nuori voi kokea ulkopuolisuuden tunnetta, kun taas myöhemmin kehittyvät kokevat jääneensä jostain paitsi tai ovat huolissaan siitä, alkaako kehitys ollenkaan. Nopean fyysisen kasvun keskellä moni kehonkuvaan liittyvä asia on nuorelle epäselvä ja orastava naiseus voi aiheuttaa epävarmuuden tunteita (Mikkola & Oinas 2007, 13).

Vaikka nuoret pyrkivät ilmaisemaan persoonallisuuttaan ulkoisella olemuksellaan, murrosiässä nuorille itselleen on kuitenkin tärkeää olla normaali, samanlainen kuin muut. Koska kehitys on jokaisen kohdalla yksilöllistä, nuori tarvitsee paljon tietoa ja tukea. Yksilöllinen kasvuvauhti ja vartalon muuttuminen eivät tapahdu kaikilla samanaikaisesti tai samalla lailla. Nuoren neuvonnan tarve on suuri murrosiän tuomien kehon muutosten keskellä. Paitsi keho, myös murrosikäisen sosiaalinen tilanne on jatkuvassa muutoksen tilassa, joka lisää neuvonnan tarvetta. Nuori tarvitsee apua monissa asioissa, sillä hänellä ei ole vielä aikuisen kokemusta. (Bildjuschkin 2008, 10)

2.2 Murrosikä kehitysvaiheena

Nuoren minäkuva muuttuu kehon muutosten mukana. Samalla muuttuu myös nuoren sosiaalinen kehitysympäristö muun muassa muiden ihmisten reaktioiden mukana. Elämän mullistusta lisää esimerkiksi se, että vastakkaisen sukupuolen vanhemmat edustajat voivat suhtautua hyvinkin eri tavoin eri kehitysvaiheissa oleviin saman ikäisiin nuoriin. (Nurmi ym. 2006, 128)

Nuoren ajattelutaito kehittyy kiivaan fyysisen kasvun kanssa rinta rinnan. Keskeinen kehitysalue on konkreettisesta ajattelusta abstraktiin ajattelukykyyn ja tulevaisuuteen suuntautuvaan ajatteluun siirtyminen. Ajattelun kehittyminen yleistävämmäksi mahdollistaa nuoruusikään kuuluvat monet muut muutokset kuten minäkuva, maailmankuvaa, moraalialue ja tulevaisuuden suunnittelua koskevat muutokset (Nurmi ym. 2006, 128).

Ajattelun kypsyminen auttaa laajemman maailmankuvan löytämistä, esimerkiksi nuorta alkaa kiinnostaa ympäröivän maailman tapahtumat kotipiiriä edempänäkin. Samanaikaisesti aikakäsitteen laajempi hahmottaminen lisääntyy ja suunnittelu- ja päätöksentekotaidot lisääntyvät tarjoten nuorelle mahdollisuuden pohtia omaa tulevaisuuttaan. Ajattelun kehittyminen tarjoaa myös mahdollisuuden asettua toisen asemaan, joka auttaa moraalikehityksessä. Kun pystyy ottamaan huomioon muiden näkökulmia, pystyy paremmin toimimaan esimerkiksi ristiriitatilanteissa. Tämä varhaisnuoruudessa tapahtuva muutos ajattelutaidoissa johtuu aivojen kypsymisestä, mutta myös kypsymisen mahdollistamasta uuden oppimisesta. Tietomäärä ja kokemuksen lisääntyminen tapahtuu myöhemmin nuoruudessa ja aikuisuudessa. (Nurmi ym. 2006, 129)

2.3.1 Identiteetin rakentuminen

Nuori kasvaa sukupuoleensa kehitysympäristössään. Nuoret muovautuvat paljolti sen mukaan, mitä ympäröivät ihmiset heiltä odottavat. Kulttuurinen ympäristö ohjailee osaltaan nuoren kehitystä ja tarjoaa hänelle sukupuoliroolimalleja. Visuaalisessa kulttuurissamme pinnalla oleva naisen vartalon kaupallistuminen heijastuu väistämättä kehittyvän tytön elämään. Nuoruuteen kuuluvaa epävarmuutta lisää osaltaan mainosten ja median luomat ihannenaisten kuvat (Mollberg 2009, 37). Identiteetin ja maailmankuvan muodostuminen tapahtuu sukupuolen rajoissa, toteaa Helena Helve (1992, 246) medioita ja tyttöjen maailmankuvan muodostumista pohtivassa artikkelissaan. Koulun ja kavereiden lisäksi massaviihde välittää nuorelle sukupuolistereotyyppioita, jotka osaltaan voivat ohjata nuoren valintoja. Tytöt mallioppivat naisen roolia äideiltään ja muilta naisilta, mutta myös filmeistä ja televisiosarjoista.

Keho on muutakin kuin fysiikan ja biologian ilmentymä, se on minän symboli ja keskeinen minän määrittelijä. Ulkonäköä käytetään kertomaan jotain itsestä, sillä ihmisen ulkonäöllä on vaikutusta siihen, miten muut hänet näkevät. On jopa osoitettu, että ihmiselle tärkeitä ominaisuuksia ovat etenkin ne, joita hän kokee muiden arvostavan. (Valtari 2005, 82 - 83)

Ulkonäön merkitys on nykyään suuri, ulkonäkö ilmaisee ihmisen identiteettiä. Nuoret ilmaisevat itseään ulkonäkönsä avulla ja kertovat mihin ryhmään kuuluvat, minkälaisia mielipiteitä heillä on. Oma ulkonäköä voi muokata muodin vaatteiden ja meikin avulla, ja oma tyyli haetaankin usein kaupan hyllyltä. Oman kehon suunnittelu on olennainen osa identiteettiä, hyvän ja menestyksekkään elämän tunnuspiirteitä ovat huoliteltu ja kaunis ulkonäkö, johon kulutetaan yhä isompi osa ihmisten ajasta ja rahasta (Mikkola & Oinas 2007, 25). Nuoret tytöt peilaavat ruumiillisuuttaan suhteessa toisiin tyttöihin. Laihuus ja naisellisuus ovat ihannoitavia ominaisuuksia, ja meikkaaminen ja vartaloa korostava pukeutuminen kuuluvat asiaan. Vaikka tytöt tuntuvat tunnistavan ja kritisoivan nykyistä epärealistista laihuuksihannetta, he silti pyrkivät itse olemaan mahdollisimman hoikkia. Kauneuden hoito on projektiluontoisen oloista, aina löytyy jotain uutta parannettavaa. Samalla tytöt ovat ristiriidan edessä, sillä kaunistautua voi myös liikaa tai väärällä tavalla. Länsimaisen kulttuurin kauneushanteeseen kuuluu myös ristiriita vartalosta. Vartalon on oltava poikamaisen hoikka, rintojen taas suuret. Tytöt oppivat jo nuorena topaamaan rintaliivinsä täydentääksensä naiseuttaan. (Mollberg 2009, 37)

Tavoitellessamme kulttuurimme vallalla olevia kauneushanteita, opimme katsomaan itseämme ulkoapäin, koska ulkonäköstandardit kannustavat toimimaan näin. Tämä voi aiheuttaa loputtoman omaan ulkonäköön liittyvän tyytymättömyyden (Mikkola & Oinas 2007, 25). Nuoren kehittyvä itsetunto on hauras, ja oman kehon muutokset aiheuttavat jo yksistään paljon mietittävää nuorelle tytölle. Kun identiteetin rakentamisen vauhti on kiihkein, ulkonäköön kohdistuvat viestit koskevat minäkuvaan herkästi (Mustonen 2004, 59). Kuinka hankalaksi tytöt kokevat nykyiset ulkonäköpaineet yhdistettynä vaikealtakin tuntuvaan kehitysvaiheeseensa?

Nuoruusiässä seksuaalisuus alkaa kiinnostaa ja sitä ymmärtää paremmin. Media voi auttaa avartamaan seksuaalisuuteen liittyviä tietoja ja taitoja. Toisaalta media voi ulkonäköpaineiden lisäksi aiheuttaa paineita olla kypsä ja kokenut, vaikka tiedot olisivatkin vielä hataralla pohjalla. Nuorten tiedot seksuaaliterveydestä vaihtelevat (Apter 2006). Voi vain miettiä, osaavatko nuoret suhtautua median tarjoamiin malleihin riittävän kriittisesti?

Nuorilla ruumiillisuus korostuu voimakkaasti, sillä identiteetti vielä kehittyy. Nuoret työstävät identiteettiään ulkoisen olemuksensa kautta, välillä räikeinkin keinoin (Wilska 2001, 62 -63). Ulkoinen olemus on osa nuoren ristiriitaa, toisaalta halutaan olla erilaisia ja ainutlaatuisia, toisaalta ei haluta erottua liikaa joukosta.

On havaittu, että tytöt ovat poikia passiivisempia vapaa-ajalla, ja että tämä johtuu nimenomaan tyttöjen epävarmuudesta esiintyä esimerkiksi uimapuvussa ilman vaatteita ja meikkiä. Wilska toteaa kärjistäen artikkelissaan (2001, 66) nuorten naisten kulutuksen tähtäävän oman vartalon muokkaamiseen mahdollisimman houkuttelevaksi. Tytöt oppivatkin jo nuorina shoppailun ja trendien seuraamisen merkityksen, vaikkakin sitä samalla pidetään turhamaisena ja turhana.

2.3.2 Naiseksi kasvamisen ristiriita

Tytöt joutuvat tasapainottelemaan ristiriitojen välillä jo nuorena. Täytyy olla kaunis ja naisellinen, meikkaamatta kuitenkaan liikaa. Täytyy olla haluttava ja halukas, olematta sitä kuitenkaan liikaa.

Seksuaalisesti virittynyt visuaalinen kulttuurimme luo riskin seksuaalisesta väkivallasta. Se, että lapset altistetaan jo pienestä pitäen vahvasti seksuaaliselle kuvastolle, voidaan lukea jopa lasten seksuaaliseksi riistoksi. Nuoret vaikuttavat hyväksyneen kaupallisen seksin osaksi arkea ja oppineet käsittelemään seksuaalista häirintää. Tytöt oppivat suhtautumaan välinpitämättömästi poikien ja miesten seksuaaliseen häirintään, kuten huoritteluun. Samalla he ikään kuin ylläpitävät ongelmaa. Tytöt nielevät huorittelun ja seksuaaliset loukkaukset, ikään kuin ne eivät satuttaisi. Vallitseva huorittelukulttuuri on osoitus siitä, että naiset ovat jaettavissa kahtia kiltteihin tyttöihin ja huoriin. Huoraksi leimaamalla tytölle osoitetaan paikkansa naisen ja miehen, tytön ja pojan välisellä arvoasteikolla. (Mollberg 2009, 38-39)

3. Nykyinen mediakulttuuri

Media on osa jokapäiväistä elämää ja erilaisia mediaelämyksiä voi jokainen hankkia oman ostokykynsä mukaan. Juha Suoranta kutsuukin tämän hetkistä aikakautta mediakulttuuriksi ja sanoo, että mediakulttuuri näyttää olevan lasten ja nuorten keskeinen oppimisen ja toimimisen ympäristö (2003, 9). Suoranta uskoo kasvatuksen perinteisen alueen laajentuneen kasvatusinstituutiolta mediakulttuurin pariin. Hän kutsuu mediakulttuuria ideologiaksi, joka kertoo käyttäjälleen, miten puhua, pukeutua ja toimia ja mitä kuunnella. (2003, 10)

3.1 Kaupallisuus nuorten mediakulttuurissa

1980-luvulta lähtien nuorten kulutus on koko ajan lisääntynyt (Wilska 2001, 61) ja nuorista onkin tullut mainonnan tärkeä kohderyhmä.

Kaupallinen mediakulttuuri on osa nuorten arkea. Juha Herkman toteaa median ja populaarikulttuurin läpäisevän nuorten arkea jopa niin paljon, että voidaan puhua niiden kasvatusvaikutuksista (2007, 38). Median sisältämät viestit ovat usein hyvin houkuttelevia vedotessaan tunne- ja kokemusperäiseen oppimiseen. Herkman sanookin mediakulttuurin olevan nykynuorten minuuden ytimessä. Päivi Kovalainen puhuu samasta asiasta eli mainonnan pyrkivän kyseenalaistamaan joko jo olemassa olevaa tai kehittyvää identiteettiämme (2006, 22). Tunteisiimme ja perustarpeisiimme vetoavat viestit on suunniteltu saamaan kuluttaja toiveiden, halujen ja epävarmuuden avulla jatkuvaan itsetarkkailun oravanpyörään.

Viihteen ja opetuksellisen toiminnan raja on hämärtynyt, ja samoin on käynyt myös kulutuksen ja

median kanssa. Joukkoviestintä on itsessään nykyään tärkeä kulutuskohte nuorilla. Julkisessa keskustelussa termit ”KAGOY” (Kids Are Getting Older Younger) ja ”tweenagers” (kohderyhmä ”in-between” varhaislapsuuden ja nuoruuden välissä) lentelevät suuntaan jos toiseenkin, kun lasten ja nuorten kulutustottumuksia välillä ihaillaan ja välillä kauhistellaan. (Wilska 2004, 18 - 19).

3.2 Nuori median käyttäjä

Sitä, miten nuori suhtautuu häntä ympäröivään seksuaaliseen maailmaan, on pohdittu julkisuudessa, niin mediassa kuin tutkimuksissakin. Asiasta on puhuttu julkisuudessa, mutta itse nuoria on kuunneltu melko vähän. Visuaalinen kulttuuri on osa nuorten kokemusmaailmaa. Painotuotteiden lisäksi erityisesti televisio, Internet ja erilaiset pelit ovat erottamaton osa nuorten arkipäivää. Vaikka tekstillä on suuri merkitys nuorten elämässä painotuotteiden lisäksi muun muassa tekstareiden, sähköpostin, mesettämisen ja chattaamisen muodossa, voidaan sanoa kuvakulttuurin merkityksen nousseen aiempaa näkyvämmäksi ja vaikutusvaltaisemmaksi (Herkman 2007, 62 -63).

Media välittää käyttäjilleen muoti- ja kauneusihanteita, jotka voivat vaikuttaa nuoren käsitykseen omasta itsestä ja ulkonäöstä. Esimerkiksi tällä hetkellä länsimaisessa kulttuurissa ihannoidaan hoikkaa, mutta kurvikasta naisvartaloa. Median välittämät, usein epärealistiset kauneusihanteet ja samaistumismallit aiheuttavat haasteita murrosikäiselle oman kehon ja ulkonäön hyväksymisessä. Videopelien kurvikkaat naissankarit, seksikkäät pop-tähdet MTV:lta ja iltalehtien mainokset voivat tuottaa ylieroottisen kuvan maailmasta (Mustonen 2002, 61). Vaikka media tarjoaa kurkistusikkunan nuorta vanhempien ihmisten elämään, se myös tuottaa nuorille painetta olla kokenut ja kypsä. Median päivittäinen käyttö ei vielä takaa medianlukutaitoa eli kykyä ymmärtää mediatuotoksen olevan nimenomaan tuotettu jotakin tarkoitusta varten, eikä se välttämättä kuvaa todellisuutta sellaisenaan.

Lapset ja nuoret kehittyvät hyvin yksilöllisesti, sillä kehitykseen vaikuttaa moni asia. Kasvuympäristö, aikuisten ja toisten nuorten sosiaalinen tuki, nuoren persoonallisuus, kiinnostukset sekä yksilölliset kasvamisen erot vaikuttavat kaikki siihen, miten nuori kehittyy. Tärkeä vaikuttaja nuoren elämässä on myös ympäröivä media, jonka parissa nuori käyttää ison osan ajastaan. Nuoret hallitsevat tunteensa paremmin ja pystyvät etäännyttämään tunnekokemuksensa pientä lasta helpommin, mutta ovat toisaalta herkempiä joillekin median vaikutuksille kuten itsemurhamalleille, riippuvuuksille tai ylivoimaisille minäihanteille. Nuoren median tulkintataitoihin vaikuttaa nuoren kasvaminen eri kehityksen osa-alueilla, joista muun muassa tunne-elämä on keskeinen tekijä. Media voi tarjota tunnekokemuksia, joiden avulla nuori voi harjoitella emotionaalisia kokemuksia ja tunteiden säätelyä sijaiskokemuksien kautta. (Salokoski & Mustonen 2007, 18)

Fyysinen kehitys kulkee usein samaa tahtia tunne-elämän kehityksen rinnalla. Puberteetin alkaessa seksuaalisuuteen ja seurusteluun liittyvien teemojen käsittely mediassa voi olla tärkeä lähde seksuaalista identiteettiä etsittäessä. Nuoruudessa ajattelutaitojen kehittyessä kohti abstraktimpaa

ajattelua ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä, on niistä apua myös median kriittisessä tulkinnassa. Myös nuoren sosiaalinen kehitys vaikuttaa hänen median tulkintataitoihin. Vertaisryhmän ja nuorisokulttuurien merkitys lisääntyvät media- ja musiikkivalinnoissa, niin kuin muissakin toiminnoissa ja ne ovat tärkeitä itsenäistyvän nuoren minän ja identiteetin määrittäjiä. (Salokoski & Mustonen 2007, 19-20)

Media tarjoaa erilaisia malleja ja vertailukohteita nuorelle. Itsetunnon kehittyminen vaatii itsenäistymistä ja omien tunteiden eriytymistä muiden tunteista. Jos nuoren identiteettikehitys on heikolla pohjalla, median mallit vaikuttavat voimakkaammin nuoreen. Toisaalta nuori löytää mediasta sisältöjä, jotka esimerkiksi vanhempien paheksunnasta huolimatta toimivat tärkeänä kypsyysriittinä. Väkivalta, seksi ja kauhu sekä extreme-viihde ruokkivat nuoren myllertävää tunne-elämää ja tarjoavat mahdollisuuden testata oman kestokyvyn rajoja. Median hurjimmat aineistot vetoavat nuorten voimakkaaseen riskinottohaluun. Nuori oppii tietämään, millaisia aineistoja haluaa kokea ja valikoimaan mediasisältöjä omia tarpeitaan täyttämään. Nuori voi myös tietoisesti hakeutua sellaisten mediasisältöjen pariin, joiden tietää aiheuttavan itselleen ahdistusta tai kauhua kokeillakseen omaa kestämistään tai karaistakseen itseään. (salokoski & Mustonen 2007, 23-24)

Nuorten lapsuus vaikuttaa lyhenevän seksuaalisuutta tihkuvan ympäristön takia. Seksuaalisia vihjauksia sisältäviä visuaalisia viestejä on niin paljon, että ne jättävät muistijälkiä kasvavaan nuoreen. Vaikka visuaalisessa kulttuurissa seksuaalisuus on vapautunut, se ei välttämättä ole hyvä asia nuoren tytön näkökulmasta, sillä näennäinen vapaus pakottaa nuoret tytöt yhä suurempaan itsekontrolliin. Tyttöjen vartaloa seksualisoidaan jo varhain mediassa ja mainonnan välityksellä lähiympäristössä. Tytöt ovat ikään kuin pakotettuja miettimään itseään ja ulkonäköään muiden näkökulmasta. Suomalaiset tytöt ovat erityisen tyytymättömiä vartaloihinsa, mikä on osasy esimerkiksi syömishäiriöiden lisääntymiselle. (Mollberg 2009, 35 - 36)

Visuaalisen häirinnän kohteena nuori on eri asemassa aikuiseen nähden, sillä hänen identiteettinsä on vielä kehittymässä ja alttiimpi vaikutteille. Visuaalisen kulttuurin ja arkitodellisuuden välillä on eroja, minkä lapset tiedostavat noin kymmenvuotiaina. Ennen tätä, he ehtivät viettää pitkän aikaa pornografisoituneen kulttuurin alaisuudessa. Perinteisen pornoteollisuuden lisäksi viitteitä pornoon löytyy musiikkivideoista, elokuvista, mainoksista, internetistä ja peleistä. Pornon yleistyessä myös siihen liittyvät ilmeet ja eleet sekä asennot yleistyvät. Yleistymisestä seuraa, etteivät edes voimakkaan seksuaaliset tai väkivaltaiset kuvat tai mainokset hätkähdytä. Aikaisemmin epänormaalina ja extremenä pidetty muuttuu nopeasti tylsäksi ja jokapäiväiseksi. Pojat saavat pornosta harvemmin paineita, mutta tytöt kokevat pornon olemassa olon painostavan heitä pornosta opittuihin suorituksiin tuottaen suorituspaineita. (Mollberg 2009, 46)

Median eroottisuuden lisäksi huolta herättää aggression ja väkivallan esittäminen mediassa. On todennäköistä, että lapsi, joka samastuu aggressiiviseen henkilöön, suhtautuu väkivaltaan myönteisemmin kuin katsoja, joka samastuu väkivallan uhriin. Etenkin viihteenä esitetty kritiikitön

väkivalta voi houkutellessa samastumaan mediassa esiintyvään aggressiiviseen sankarihahmoon (Mustonen 2002, 61).

3.3 Mainonta viestien välittäjänä

Visuaalisuuden avulla luodaan markkinoinnin kannalta tärkeitä mielikuvia (Herkman 2007, 71). Kun mainontaa tarkastellaan laajana kokonaisuutena, käy ilmi, että naisen roolit ja kuvastot ovat hyvinkin samanlaisia mainoksesta tai julkaisusta huolimatta korostaen naisen ulkonäköä, nuorekkuutta ja seksikkyyttä. MTV ja tytöille ja nuorille naisille suunnatut lehdet kuvaavat pääasiassa nuorta, isorintaista ja vähäpukeista naista, joka liikkuu ja poseeraa pornosta tutuilla eleillä. Toimintaelokuvien ja pelien sankarittaret eivät ole juuri erilaisia. Mediatutkija Herkman (2007, 92) toteaa huolestuneena niiden yhdistävän kaksi epäilyttävää sukupuolikuvauksen tapaa: seksistisesti kuvatun naisen ja väkivaltaisen miehen. Tällä hetkellä yleiseen keskusteluun on kuitenkin odotettavissa uutta, mielipidepalstoilla kirjoitetaan myös nykyajan vihaisista, väkivaltaisista tytöistä ja ulkonäköpaineista kärsivistä pojista.

Toisten hyväksynnän saavuttaminen on tärkeää jokaiselle, myös nuorille. Kun itsetunto ja minäkuva ovat kehitteillä, positiivista palautetta tarvitaan. Kuitenkin etenkin naisilla ja tytöille suunnattu mainonta tarjoaa aika lailla päin vastaista, kehollista tyytymättömyyttä (Mustonen 2004, 59). Mainonnan toistuvat viestit epärealistisen kauniista ja laihoista näyttelijöistä ja malleista herättävät tarpeen kriittiseen median käyttöön, sillä nuori ottaa käyttäytymismallinsa suurelta osin mediasta, ja sen kautta myös mainonnasta.

3.3.1 Julkisen tilan mainonta

Ulkona liikkussa on vaikea välttyä median räikeiltäkin viesteiltä. Mainontaa on vaikea erottaa muusta visuaalisesta ympäristöstä. Mainontaa esiintyy katuminosten muodossa pitkin katuja ja piilomainontana televisio-ohjelmissa. Iltapäivälehtien lööpit ja ulkomainonta sisältävät sekä kuvia että tekstiä, jota lapsen voi olla vaikea ymmärtää. Lööpit kertovat avioeroista, salarackaista ja kuolemasta, mainoksia taas koristaa väkivalta ja vähäpukeisuus. Julkisen tilan intimoituminen on kulttuurissamme osa lasten arkea. Sosiologi Sari Näre (2005, 95) kutsuu tätä ilmiötä visuaaliseksi häirinnäksi, ja jopa muistuttaa sen olevan lastensuojeluongelma. Julkisen tilan seksualisoituminen on osa seksuaalisuuden kaupallistumista. Sama visuaalinen ympäristö on myös osa lasten arkea. Lasten ja nuorten oikeuksiin kuuluu vapaus kasvaa rauhassa, vapaus mielikuvitteluun ja omaan tilaan omassa mielessä. Kulttuurissamme ei tällä hetkellä kuitenkaan kunnioiteta lasten oikeuksia vaan kadut ja kioskien ja kauppojen hyllyt on täytetty seksuaalisesti värittyneillä kuvilla. Visuaalisen häirinnän valta on suuri, sillä kulttuurimme ei tarjoa selkeitä malleja lapsille siitä, minkälaiseksi kasvaa, vaan säilyttää suuren osan vastuusta lapselle itselleen. (Näre 2005, 97)

3.3.2 Sanan vai kuvanvapaus?

Seksi ja rikokset myyvät. Kun keskustelu käy kuumana lapselle ja nuorelle haitallisesta mainonnasta, vetoaa markkinoiva puoli usein sananvapauteen. Luetusta tekstistä kuitenkin lapsi voi muodostaa mielikuvat itse, jolloin psyyken omat puolustusmekanismit ovat käytössä (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 21). Mainonta kuitenkin perustuu paljolti kuvalliseen materiaaliin, jota katsoessaan lapsi on suojattomampi kuin lukiessaan. Seksistisen teoksen voi jättää lukematta, mutta mainoksilta ja näyteikkunoilta on vaikeampi välttyä.

Sananvapaus kääntyy helposti häirinnän puolelle jättäessään jälkensä kasvuikäiseen nuoreen. Lapset ovat eriarvoisessa asemassa aikuisiin nähden visuaalisen kulttuurimme piirissä, sillä heidän itsetuntonsa on vielä kehittymässä. Kulttuurimme vaikuttaakin arvostavan enemmän aikuisten sananvapautta kuin lasten oikeus yksityisyyteen ja omatasoiseen kasvuun. Mitä nuorempana lapsi altistuu kaupalliselle seksuaali- ja väkivaltakuvastolle, sitä vähemmän jää tilaa lapsen omalle mielikuvitukselle. Lasten alistaminen omaa kehitystasoa vastaamattomille kuvallisille materiaaleille on visuaalista häirintää ja häiritsee lapsen mahdollisuutta kasvaa. (Näre 2005, 98 - 100)

Sananvapaus, vaikkakin osuvampaa olisi käyttää termiä kuvanvapaus Sari Näreellä lailla (2005, 98), muuttuu häirinnäksi vahingoittaessaan mielen loukkaamattomuutta. Näre esittää mielestäni aiheellisen kysymyksen kysyessään, pitäisikö markkinoiden sanan- ja kuvanvapaus erottaa toisistaan.

Kulttuurimme mielihyvähakuisuus ja aikuisten ehdoilla toteutettava mainonta ja sananvapaus loukkaavat lapsen oikeutta mielen koskemattomuuteen. Turvallisen kiintymyssuhteen tiedetään suojaavan lasta tämän kaltaisilta haittavaikutuksilta, mutta sen puuttuessa haittojen tiedetään olevan suuremmat. Visuaalinen häirintä on osa seksuaalista häirintää. Kun kaikki näytetään, viedään tilaa mielikuvitukselta ja mahdollisuudelta työskennellä mielikuvien tasolla. (Näre 2005, 100-104)

4. Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli koota yhteen tietoa uusimmista tutkimuksista nuorten tyttöjen suhteesta mediaan. Kiinnostuksen kohteenani olivat erityisesti visuaalisen median ja sen sisältämän mainonnan mahdolliset vaikutukset nuoren tytön identiteetin ja ruumiinkuvan kehitykseen. Asia on julkisen keskustelun kohteena usein, mutta harvemmin siitä ollaan yhtä mieltä. Keskustelu on usein hyvin kärjistynyttä. Toisaalta puhutaan jopa seksuaalisesta häirinnästä, kun taas toinen osapuoli, kenties mainostajat, ovat sitä mieltä, että kielteisemmin suhtautuva osapuoli yrittää loukata sana vapautta.

Tarkoituksenani oli löytää ja yhdistää tutkittua tietoa aiheesta etenkin terveyden edistämisen näkökulmasta. Kaipamme lisää tietoa nimenomaan nuorten suhtautumisesta visuaaliseen mediaan, jotta osaamme olla heidän apunaan muutenkin mahdollisesti hankalassa kasvuvaiheessa, murrosiässä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä onkin, vaikuttaako nykyinen mediakulttuuri nuoren tytön identiteetin kehitykseen. Kiinnostuksen kohteena on myös se, miten nuoret tytöt suhtautuvat mediaan.

5. Aineiston hankinta ja analyysi

5.1 Kirjallisuuskatsaus hahmottaa tutkittua tietoa

Hoitotieteellisen tutkimuksen lisääntyessä on tärkeää myös tarkastella kriittisesti aiempaa aiheeseen liittyvää tutkimustietoa ja sen merkitystä. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tähän hyvä väline niin suppean (kaksi [2] alkuperäistutkimusta) kuin laajemmankin katsauksen tekoon, ja sen on todettu olevan luotettavimpia ja pätevimpiä tapoja koota yhteen aiempaa tietoa. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 38 - 44; Johansson 2007, 3)

Kirjallisuuskatsauksen voi jakaa karkeasti kolmeen eri osaan. Ensimmäinen vaihe on katsauksen suunnittelu, jonka aikana tarkastellaan aiheesta löytyvää tietoa sekä määritellään tutkimuskysymys tai -kysymykset, sekä menetelmät tiedon hakuun. Toinen vaihe, katsauksen tekeminen etenee tutkimussuunnitelman mukaisesti mukaan otettavat suunnitelmat valiten ja analysoiden. Kolmas vaihe on tulosten raportointi ja johtopäätösten esittäminen. (Johansson 2007, 5 - 7).

Kirjallisuuskatsaus sisältää vain asiaankuuluvia ja tarkkaan valittuja tutkimuksia tietyltä tarkkaan määritellyltä aihealueelta tietyssä ajanjaksona. Sen avulla voidaan hahmottaa jo tutkittua tietoa, jäsentää sitä ja tutkia sen kattavuutta. Kun kootaan yhteen saman aiheen tutkimuksia, saadaan selville esimerkiksi se, kuinka paljon tietoa on, ja minkälaista se sisällöllisesti ja menetelmällisesti on. Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus vaikuttaa siinä käytettyyn aineistoon. (Johansson 2007, 3).

Mukailen opinnäytetyössäni systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää. Se on tutkimusmenetelmä, jossa olemassa olevaa tietoa kerätään ja analysoidaan systemaattisesti. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus noudattaa tieteellisen tutkimuksen periaatteita. Se perustuu tutkimussuunnitelmaan ja on toistettavissa. Siinä pyritään välttämään tutkimusprosessin aikaiset virheet. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 38)

Kirjallisuuskatsaukset, kokoomat olemassa olevista tutkimuksista ovat omiaan kuvailtaessa jonkin ilmiön taustaa, kehitystä tai yhdisteltäessä eri tutkimusalueita (Johansson 2007, 4). Kliinisessä hoitotyössä olevat hoitajat eivät välttämättä ehdi käymään läpi kaikkia työtään koskevia tutkimuksia, joten on perusteltua koota yhteen tietoa kirjallisuuskatsauksen muodossa. Tiivis katsaus, joka esittelee aihetta koskevat tutkimukset ja niiden johtopäätökset sekä arvioi kerätyn tiedon painoarvoa, on arvokas nimenomaan käytännön työtä tekeville hoitajille. (Flinkman & Salanterä 2007, 98).

5.2 Aineiston sisäänottokriteerit ja valinta

Tutkimusaineisto koostuu tutkimuksista, jotka käsittelevät nuoren tytön identiteetin ja minäkuvan muodostumista nykyisen mediakulttuurin pyöryksessä. Alkuperäistutkimusten sisäänottokriteereinä olivat tutkimukseen osallistuneiden ikä ja sukupuoli (11- 16-vuotiaat tytöt), asuinpaikka (Suomi), tutkimusaika (1999 - 2009), visuaalisen median tai -joukkoviestinnän käsittely sekä identiteetin tai minäkuvan käsittely. Aineistoa keräsin systemaattisesti korkeakoulujen sähköisestä tietokannasta, Nelli-portaalista. Se on tiedonhakupalvelu, jonka kautta pääsee moniin eri verkkoaineistoihin, kuten korkeakoulujen sähköisiin tietokantoihin tai erilaisiin julkaisu- ja artikkelihakuihin. Haussa käytettyjä tietokantoja olivat kotimaiset artikkeliviitetietokannat Aleksis ja Arto, Medic-tietokanta, naistutkimus- ja tasa-arvoportaali Minna, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisut, Terveystietokeskuksen julkaisut, Terveysportti, JYKDOK (Jyväskylän kirjaston aineistohaku), Helka (Helsingin yliopiston kirjastotietokanta), LINDA (tiedekorkeakoulujen aineistohaku) sekä Laurus (Laurean kirjaston aineistotietokanta).

Aineiston keruuta tein myös käyttämällä muita sähköisiä hakukoneita, kuten Googlea. Hakusanoina käytin eri yhdistelmiä sanoista tytöt, tyttö, murrosikäinen, visuaalinen media, joukkoviestintä, mainokset, väitös, pro gradu, opinnäyte, identiteetti, itsetunto. Aineiston haussa käytin apunani Laurea Amk:n informaation neuvoja. Tietokantojen lisäksi tutkittavaa aineistoa löytyi myös manuaalisesti muun muassa muiden teosten lähdekirjallisuuden avulla.

Kirjallisuuskatsauksen alkuperäistutkimuksiksi valitsin ennalta määritellyt hakukriteerit täyttävät tutkimukset (ks. Kuvio 1). Aineistoon tutustuin ensin otsikon ja tiivistelmän perusteella, ja lopulta lukemalla koko tekstin. Alkuperäistutkimukset ovat nimetty kuviossa T1-T6, jotta ne ovat helposti tunnistettavissa sisällön analyysiosiossa (ks. Kuvio 2) tutkimuksen toistettavuuden takaamiseksi.

Kuvio 1. Kirjallisuuskatsauksen alkuperäistutkimukset

- T1. Hanna Kaunismaa. 2007. Median seksuaalisuus nuorten silmin - kuinka tytöt kokevat seksuaalisuuden mediassa. Käyttäytymistieteiden Pro gradu - tutkielma. Rovaniemen yliopisto.
- T2. Riikka Ala-Tuori, 2002. Tavallisen tyttöyden taika - kuudesluokkalaisten tyttöjen käsityksiä ulkonäköruumiillisuudesta. Käyttäytymistieteiden Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto
- T3. Anu Juntunen. 2005. Kaikilla on suurin piirtein samanlaista” - 12-vuotiaiden tyttöjen käsityksiä pukeutumisesta. Pro gradu - tutkielma. Lapin yliopisto.
- T4. Lotta Svartsjö. 2006. visuaalista häirintää? tapaustutkimus mainoskuvista varhaisnuorten arjessa. Käyttäytymistieteiden Pro gradu - tutkielma. Turun yliopisto.
- T5. Hotti-Heikkinen, S. & Sekki, S. 2003. Kilot kuriin vedellä ja näkkileivällä - 9.luokkalaisten tyttöjen käsityksiä ja kokemuksia laihduttamisesta ja painonhallinnasta. Terveyskasvatuksen Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- T6. Laakso, S., Laine, J. ja Siltanen, M. 2007. 15-vuotiaiden tyttöjen ajatuksia laihduttamisen aloittamisesta. Terveystyön suuntautumisvaihtoehto, opinnäyte. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

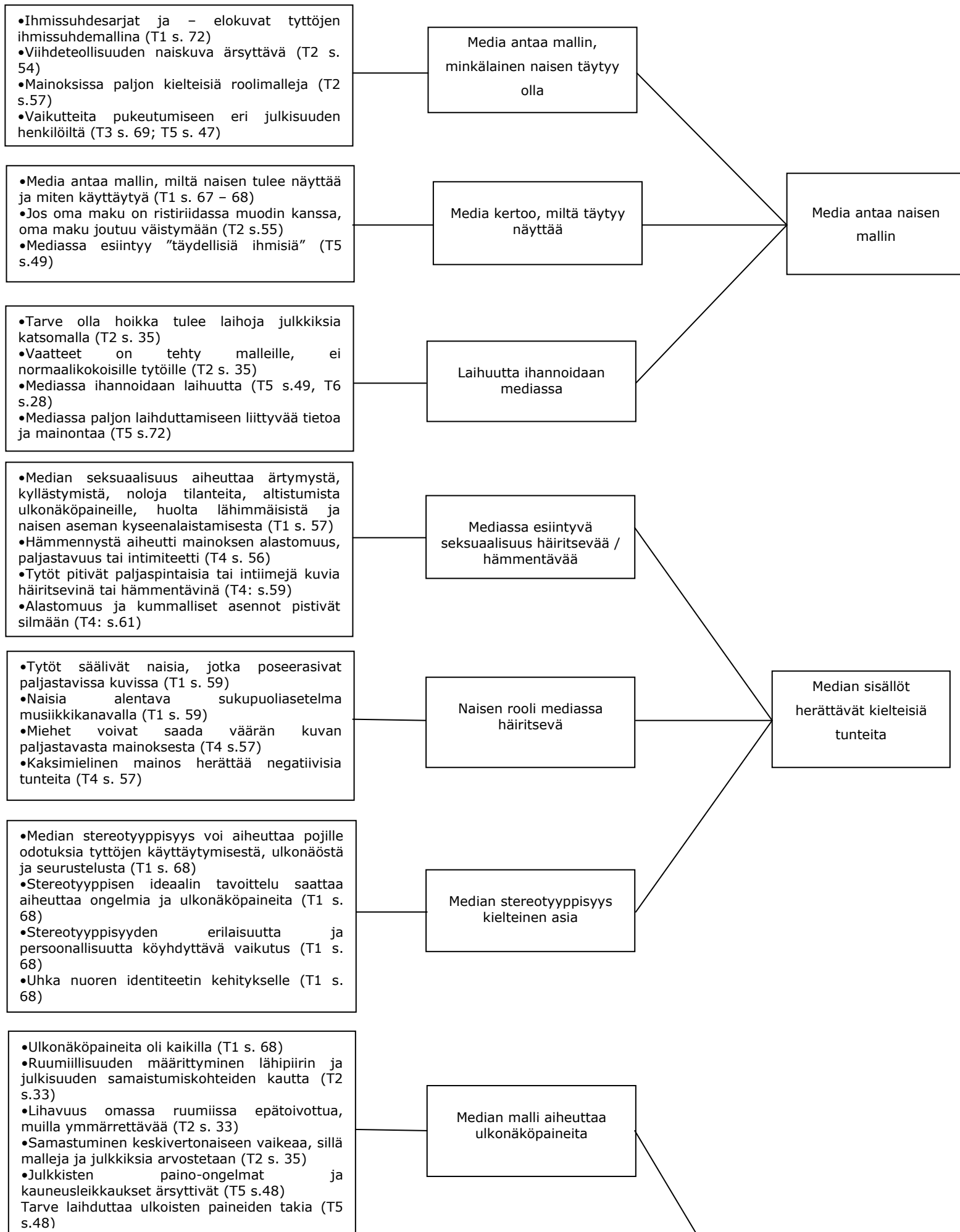
5.3 Sisällön analyysi

Lähdin tarkastelemaan kirjallisuuskatsaukseen valikoitunutta aineistoa lukemalla tutkimuksia löytääkseni niiden oleellimmän osan kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksen kannalta.

Tämän kirjallisuuskatsauksen aineisto analysoitiin induktiivisen sisällön analyysin avulla. Analyysi perustuu induktiiviseen päättelyyn, joka ohjautuu aineistolähtöisesti tutkimuskysymyksen mukaisesti. Aineiston sisällöllisesti samanlaiset osat yhdistetään ja pelkistään jaetaan eri luokkiin eli klusteroidaan. Vähittäisen pelkistämisen ja abstrahoinnin avulla rakentuu vastaus tutkimuskysymykseen. Sisällön analyysi on jaettavissa kahteen eri vaiheeseen, analyysi- ja tulkintavaiheeseen, joista ensimmäisessä hankittu aineisto puretaan pienempiin osiin ja jälkimmäisessä niistä muodostetaan uutta synteesiä. (Kylmä & Juvakka 2007, 112 - 119)

Aineistosta esille nousseet teemat yhdistettiin omiksi kategorioikseen sisältöjensä perusteella (ks. Kuvio 2).

Kuvio 2. Sisällön analyysi

- Median seksuaalisuus vaikuttaa, koska murrosikäisen olo voi olla epävarma ja itsetunto heikko (T1 s. 64)
- Tyytymättömyyden kokemus verratessa itseä median ihannenaiseen (T1 s. 70)
- Negatiivisten piirteiden huomioiminen korostunutta (s.43)
- Huono itsetunto ja epävarmuus voi aiheuttaa tyytymättömyyttä ulkonäköön (T6 s.26)

Media aiheuttaa tyytymättömyyttä itseän

Median naiskuvan tavoittelu voi aiheuttaa tyytymättömyyttä

- Median naiskuva edesauttaa ulkonäköpaineita, laihooden ihannoitua ja esim. syömishäiriöitä (T1 s. 68 - 69)
- Tyytymättömyys itseän voi johtaa masennukseen, stressiin, itsetunnon laskuun, käyttäytymisen muuttumiseen tai aloittamaan tupakoinnin tai alkoholin juomisen (T1 s. 71)
- Työtöt kokivat olevansa sopivan painoisia, vaikka olivat alipainoisia (T5 s. 44)

Median luoma ihannenaisten kuva voi aiheuttaa epätervettä käyttäytymistä

- Tytön oltava luonnonkaunis, mutta nähtävä vaivaa ulkonäön eteen (T2 s. 32)
- Ei saa olla "meikkipelle", pitää meikata luonnollisesti (T2 s. 43; T3 s. 63)
- Laitetuin tyttö ei kerää myönteisintä huomiota (T2 s. 47)
- Sanotaan, ettei ulkonäöllä ei ole väliä, muttei ei kuitenkaan toimita niin (T2 s. 55)
- Kouluun pukeudutaan hienommin kuin kotona ollessa, mutta liian hieno ei saa olla (T3: s.63)

Tytöt oppivat nuorena naiseuden ristiriidan

- Työtöt pukeutuivat keskenään samantapaisesti, oma tyyli piti olla, mutta ei liian erilainen (T2 s. 37, 58)
- Ympäristön mielipiteellä väliä, erityisesti oman vertaisryhmän ja kavereiden hyväksyntä (T2 s. 46)
- Ei haluttu herättää huomiota esim. paljastavilla vaatteilla (T2 s.58; T3 s. 44)

Tarve kuulua joukkoon

- Mitä useammalta kaverilta uusi hankinta saa ihastusta osakseen sen parempi (T2 s. 48)
- Vaikka on väärin arvioida ihmisiä ulkonäön perusteella, tytöt sanoivat sitä tapahtuvan (T2 s. 51)
- Kavereiden mielipiteellä on väliä (T3: s. 45;58)
- Vääränlaiset vaatteet voivat johtaa naurunalaiseksi joutumisen (T3: s. 57)
- Työtöt kaipaavat positiivista palautetta ulkomuodostaan kavereiltaan (T3: s. 58, 59)

Kavereiden mielipiteillä on väliä

- Omat ulkonäköpäättökset tehtiin toisten ulkonäköä tarkkailemalla (T2: s. 48)
- Rohkea ja tavallisuudesta poikkeava pukeutuminen saattaa herättää kielteistä huomiota (T3: s. 50)
- Pukeutumista ohjaavat yhteisön "hiljaiset" säännöt, jotka tytöt tietävät (T3: s.52)
- Omaa ja muiden ulkonäköä tarkastellaan kriittisesti (T5: s. 53)
- Joukkopaine olla laiha (T6: s.29)

Oman ja toisten ulkonäön jatkuva tarkkailu

- Naiseksi kehittyminen koettiin positiiviseksi mm. äidin ja sisarten esimerkin tuella, sekä kavereiden kanssa keskustelemalla (T5: s. 41)
- Helpompi suhtautua naiseksi kehittymiseen (vartalon muuttuminen, murrosikä), kun tietää että muutkin käyvät saman asian läpi (T5: s.42)

Vertaistuki auttaa kehitysprosessissa

Positiivisia puolia

- Mahdollisuus nähdä mitä seurustelu on (T1 s.62)
- Median sisältämän seksuaalisuuden välttely (T1 s.62)
- Medianlukutaito ja - kriittisyys voivat auttaa median parissa toimimisessa (T1 s.73)
- Media apuna kauneuteen ja muotiin liittyvien vinkkien etsinnässä (T1 s. 74)
- Positiivista mediassa muoti ja omaan tyyliin sopivat muotivinkit (T5: s. 47)

Mediassa positiivista / ei kielteistä sanottavaa mediasta

6. Tulokset

Kuudesta kirjallisuuskatsauksen hakukriteerit täyttävästä tutkimuksesta tai opinnäytteestä nousi esiin viisi pääteemaa sisällön analyysin avulla.

6.1 Media luo naisen mallin

Nuori tyttö voi saada paljon vaikutteita mediasta. Median avulla seurattiin eri julkisuuden henkilöitä, joiden ulkonäöstä saatiin vaikutteita omaan tyyliin:

Tytöt ottaa paljo mallia niinku kaikista semmosista laulajista tai tämmösistä” (Juntunen 2005, 69)

Ulkonäön lisäksi mediasta otettiin mallia esimerkiksi ihmissuhteisiin ja seurusteluun liittyvissä asioissa. Useat tytöt pitivät kuitenkin median malleja kielteisinä. Esimerkiksi Ala-Tuorin (2002, 57) tutkimuksessa tytöt kritisoivat median esittäessä alipainoisia naisia naiseuden normina:

”Mun mielestä ne on ainaki niinku silleen niinku joskus on ällöttävää kattoo, ku ne on ihan semmosia tikkuja, niinku kamalan laihoja...”

Media oli osatekijänä aineiston tyttöjen laihdutuspyrkimyksissä. Media välittää ajatusta, että laiha ja kaunis ihminen on suosittu:

”kaikissa lehissä ja telkkarissa näkee että naiset on tällasii oikein malleja, tämmösii oikein laihoja ja kauniita ja seksikkäitä ja niin pois päin ja että sieltä tulee sitä painetta, että pitää olla semmonen...” (Hotti-Heikkinen & Sekki 2003, 56)

Laihduuttaminen on sesonkiluonteista toimintaa keskittyen erityisesti kevääseen, kun kroppa laitetaan rantakuntoon. Hotti-Heikkisen ja Sekin tutkimuksessa (2003, 57) tytöt olivat huomanneet myös median laihdutustuotteiden kiireisimmän ajan keskittyvän kevääseen.

Nuoret käyttävät samanlaista mediakuvastoa kuin aikuisetkin. Nuorille suunnatun median lisäksi tytöt kertoivat käyttävänsä myös aikuisille tarkoitettua materiaalia, kuten televisiosarjat ja naisten lehdet. Myöskään julkisilla paikoilla olevilta mainoksilta ei voinut välttyä. (Kaunismaa, 2007, 53 - 54).

Tytöt kokivat, että yleinen asenne nuorten ulkonäköä kohtaan oli hoikkuutta ihannoiva, tyttöjen oletettiin olevan hoikkia, muodokkaita ja hyvässä kunnossa. Hoikkia ihmisiä pidetään usein onnellisina, viehättävinä ja suosittuina, kun taas lihavuus yhdistetään usein laiskuuteen ja mielenkiinnottomuuteen (Laakso, Laine, ja Siltanen 2007, 27). Kavereiden kanssa keskusteltiinkin paljon laihduuttamisesta ja

paino-ongelmista. Laihtumiseen pyrittiin usein epäterveillä keinoilla, kuten ruokailujen välistä jättämällä tai syömällä todella vähän:

”Ne esimerkiksi jättää syömättä koulussa kokonaan. Ei välttämättä syö aamulla kotona mitään.”

”Ei syö ruokaa, mut sen tilalle polttaa tupakkaa ja sit vähän vettä juo...”

6.2 Median tarjoaman ihannenaiskuvan tavoittelu voi aiheuttaa tyytymättömyyttä

Identiteetin kehittyminen on prosessi, johon kuuluu muihin samastuminen ja roolikokeilut. Ulkonäön merkitys identiteetin luomisessa ja ilmaisemisessa on suuri. Nuoret tytöt käyttävät ulkonäkönsä paljon rahaa ja aikaa. Vaikka tytöt tuntuivat ymmärtävän, että julkisuudessa esiintyvät naiset eivät olleet ”keskivertonaaisia”, heistä haettiin samastumiskohteita, sillä heitä arvostetaan nykykulttuurissa.

Tämän hetkistä naisihannetta ylläpitävät niin ystävät, media kuin vaatemuotikin (Laakso ym. 2007, 28). Kaikissa tutkimuksissa ihannenaisten ulkomuoto vaikutti olevan hyvin samanlainen. Kaunis nainen oli hoikka mutta muodokas, taidokkaasti meikattu, mutta luonnollinen. Yleisesti mainittiin myös pitkät hiukset ja naisellisuus.

Ulkonäköpaineet vaikuttivat yleisiltä nuorten tyttöjen keskuudessa. Median luoma kuva naiseudesta tuntui olevan ulkonäköpaineita edistävä tekijä, josta kaikki tytöt, myös kauniit kärsivät. Erityisesti ylipaino vaikutti olevan yleinen kauhukuva, sillä laihduttaminen ja kiinteytyminen olivat tutkimuksissa pinnalla. Median hoikkuusvaatimukset ja laihdutusvalmisteiden runsas mainonta olivat keskeisiä aiheita useammassakin tutkimuksessa. Osa tutkimuksiin osallistuneista tytöistä koki, että median aiheuttamat ulkoiset paineet jopa ajoivat heidät laihduttamaan. Aineistosta kävi ilmi, että tyytymättömyys itsen voi johtaa jopa masennukseen, itsetunnon laskuun ja käyttäytymisen muutoksiin:

”No jos ei ole vaikka tyytyväinen niin voi alkaa ryypäämään ja polttaa tupakkaa ja muuta tyhmää...” (Kaunismaa 2007, 71).

6.3 Median sisällöt herättävät kielteisiä tunteita

Mediassa esiintyvä seksuaalisuus koettiin häiritseväksi tai hämmentäväksi. Häiritsevyyteen liittyi ärtymystä, kyllästymistä, noloja tilanteita, kavereiden altistumista ulkonäköpaineille, huolta lähimmäisestä sekä naisen aseman kyseenalaistamisesta (Kaunismaa 2007, 57).

Alastomuuteen ja intimiteettiin liittyviä kuvia pidettiin häiritsevinä niiden stereotyyppisyyden, paljastavuuden tai naista alentavan sukupuoliasetelman vuoksi. Tyttöjä myös ärsytti ja ihmetytti se,

että mainosten alastomuus tai intimiteetti ei välttämättä liittynyt mainostettavaan tuotteeseen mitenkään:

”Miksi se on otettu takapuolesta se kuva?” (Svartsjö 2006, 64)

Tytöt kohtasivat mainoksissa myös asioita, joita eivät ymmärtäneet, ja jotka siksi hämmensivät. Esimerkiksi eräs tyttö kertoo Svartsjön (2007, 56) kyselyssä kondomimainoksesta, jossa sanotaan kondomin puristavan parhaasta paikasta. Tyttö sanoo mainoksen hämmentäneen häntä, koska se on vieras juttu.

Naisen rooli mediassa herätti paljon mietteitä työssä säälistä ärtymykseen. Toisaalta säälittiin naisia, jotka poseerasivat arveluttavissa kuvissa, toisaalta oltiin huolissaan esimerkiksi siitä, että pojat ja miehet saavat väärän käsityksen naisista ja seurustelusta. Vastakkainenkin mielipide löytyi, kun osa tytöistä näkivät pojat ja miehet helposti manipuloitavana kuluttajaryhmänä, joka ostaa tuotteen, kun nainen esitetään houkuttelevasti mainoksessa. (Kaunismaa 2007, 67)

Stereotyyppinen naisen kuva mediassa herätti huolta, sillä koettiin, että se oli rajoittava tekijä. Massan mukana kulkemisen mainittiin köyhdyttävän erilaisuutta ja rajoittavan persoonallisuutta sekä olevan uhka lasten ja nuorten identiteetin kehitykselle (Kaunismaa 2007, 68).

6.4 Tyttöjen käyttäytymistä ohjaavat ”hiljaiset” käyttäytymissäännöt

Kirjallisuuskatsauksen jokaisessa alkuperäistutkimuksessa haastatellut tytöt kuvailivat kaunista tyttöä hyvin samankaltaisin tavoin (ks. mm. Ala-Tuori 2002, 31-32; Juntunen 2005, 55). Hyvännäköinen tyttö on luonnonkaunis, mutta näkee kuitenkin vaivaa ulkonäkönsä eteen. Hän meikkaa hillitysti, on puhdas ja siisti ja valitsee tyyliinsä muodin mukaan. Tytöt tietävät, että kuuluu meikata, mutta ylilyönnit voivat kostautua. Liian laitettu ei nimittäin myöskään saa olla.

”ei saa näyttää liian meikatulta”, ”että näyttää silleen luonnolliselta ja se korostaa niinku hyviä piirteitä” (Juntunen 2005, 55 - 56)

Tyttöjen ”hiljaiset” käyttäytymissäännöt vaikuttavat olevan täynnä ristiriitaisuuksia. Esimerkiksi pukeutumista säätelevät säännöt kertovat, että kotona voi olla jopa tuulihousut jalassa, kun koulussa on oltava hieno, mutta ei liian hieno. Juhlisiin taas sopii pukeutua hienosti ja normaalia repäisevämmiin. (Juntunen 2005, 61- 64)

Ristiriitaista tyttöjen ulkonäkökäyttäytymisessä on myös samastumisen ja joukosta erottautumisen välillä tasapainoilu. Tytöt haluavat pukeutua persoonallisesti oman tyyliinsä mukaan, mutta eivät kuitenkaan liikaa, sillä yhtäläillä tärkeää tytöille oli kuulua joukkoon ja saada kavereiden hyväksyntä

ulkomuodolleen. Tytöt eivät halunneet herättää liikaa huomiota pukeutumisellaan. (Ala-Tuori 2002, 58)

Työille oli tärkeää kuulua joukkoon, sillä poikkeava ja liian rohkea pukeutuminen saattoi herättää kielteistä huomiota. Pukeutumista näyttivät ohjaavan ”yhteisön hiljaiset säännöt”, jotka kaikki tiesivät, vaikka niistä ei mitään virallisempaa ohjetta ollutkaan. Muiden ja oman ulkomuodon ja pukeutumisen kriittinen tarkkailu oli jokapäiväistä tytöille, sillä muiden mallin mukaan tehtiin myös omat ulkonäköön liittyvät päätökset (Ala-Tuori 2002, 48; Hotti-Heikinen & Sekki 2003, 53).

Kavereiden mielipiteellä on paljon merkitystä nuorille tytöille. Jotkut jopa uskoivat muiden valitsevan kaverinsa ulkonäön perusteella (Ala-Tuori 2002, 51). Työille oli tärkeää saada positiivista palautetta ulkomuodostaan kavereilta, ja vaatteet saattoivat jäädä käyttämättä, jos niistä sai negatiivista palautetta (Juntunen 2005, 59).

6.5 Jotain hyvääkin

Mediasta löytyi tyttöjen mielestä myös hyviä puolia. Osa kertoi käyttävänsä mediaa hakiessaan kauneuteen ja muotiin liittyviä vinkkejä (Kaunismaa 2007,71; Hotti-Heikinen & Sekki 2003, 47). Jotkut arvostivat median tarjoamaa mahdollisuutta nähdä, millaista seurustelu voi olla (Kaunismaa 2007, 62).

Tutkimuksista löytyi myös tyttöjen ajatuksia siitä, miten median mahdollisilta haittavaikutuksilta voi suojautua. Kaunismaan haastattelemat tytöt (2007, 73) mainitsivat medianlukutaidon ja mediakriittisyyden voivan auttaa median parissa toimittaessa. Samaisen alkuperäistutkimuksen antia olivat myös kahden median sisältämää seksuaalisuutta häiritsevänä pitävän tytön keinot välttyä liialta seksuaalisuudelta. He kontrolloivat television käyttöönsä seuraamalla vain tiettyjä sarjoja tai vaihtelemalla kanavia.

Naiseksi kehittymistä helpotti vertaistuki. Äidit ja sisaret tarjosivat hyvän esimerkin naiseudesta, ja tieto siitä, että muutkin käyvät läpi samaa kehitysvaihetta, auttoi myös. (Hotti-Heikinen & Sekki 2003, 41-42)

7. Pohdinta

7.1 Tulosten tarkastelu

Nykyinen mediakeskeinen kulttuurimme ihanoi laihuutta ja kauneutta etenkin naisvartalossa. Nuoret tytöt kokivat olevansa muita haavoittuvammassa asemassa epärealististen kauneushanteiden ristitulessa jo muutenkin hankalan kehitysvaiheen, murrosiän kanssa painiessaan. Median tarjoamat täydelliset esikuvat laittoivat itsetunnon koville ja niitä oli vaikea jättää huomioimatta. Nuoret kohtaavat samanlaista mediakuvastoa kuin aikuisetkin. He käyttävät nuorille suunnatun median lisäksi myös aikuisille tarkoitettua materiaalia, kuten televisiosarjat ja naisten lehdet. Seksuaalisesti virittyneeltä

mediakuvastolta ei voinut välttää muutenkaan. Julkisilla paikoilla, kuten kadun varsilla, bussipysäkeillä tai kauppojen ikkunoissa komeilevilta mainoksilta ei voinut välttää. (Kaunismaa, 2007, 53 - 54).

Tytöt kokivat tyytymättömyyttä verratessaan itseään median luomaan ihannenaisten kuvaan. Ulkonäköpaineita oli kaikilla, niin tytöillä, jotka eivät vastanneet mielestään ideaalinaista kuin ns. kauniilla tytöillä. Tämä onkin Rossin (2007, 133) mukaan mainonnan tehtävä: kuluttaja ostaa tuotteen ja omaksuu esitetyn ruumiillisuushanteen. Mainonnan laihiusihanne ja laihdutustuotemainonnan runsas määrä kiinnittikin tyttöjen huomion ja mainokset koettiin ärsyttävinä.

Mallia omaan ulkomuotoon otettiin yhtälailta kavereilta, mediasta ja julkisuuden henkilöiltä kuin myös äidin ja sisarusten esimerkeistä. Tyttöjen ulkomuotoa ja käytöstä vaikuttivat ohjaavan monet ristiriitaiset säännöt. Tytöt kokivat, että heidän tulee olla naisellisia, mutta sopivissa määrissä. Naisellisia piirteitä siis korostettiin, mutta luonnollisuuden vaikutelma säilyttäen. Kotona voitiin olla jopa verkkarit jalassa, juhliin taas pukeuduttiin ja meikattiin reilummin. Myös kouluun ja esimerkiksi kaupungille pukeutumiseen olivat olemassa tietyt säännöt, joita noudatettiin kavereiden arvostelun pelossa. Tyttöjen ulkomuotoon vaikuttivat yhtälailta tarve kuulua joukkoon kuin omata oma persoonallinen tyyli. Samaan seikkaan kiinnitti huomiota myös Tarja Tolonen (2001, 76- 78) tyttöjen ruumiillisuutta tarkastellessaan.

Ulkomuotoa ohjaava ristiriitaisuus näkyy myös suhtautumisesta vallalla olevaan laihiusihanteeseen. Vaikka tytöt suhtautuivat kriittisesti nykyiseen laihiusihanteeseen, oli paino ja laihdutus usein mielessä. Monet Tolosen (2001, 81) tutkimukseen osallistuneista tytöistä kokivat, että parisen kiloa olisi hyvä laihduttaa, vaikka lähtöpainon puolesta ei olisi tarvinnutkaan. Ja lähes kaikki olivat joskus laihduttaneet. Painetta olla laiha koettiin myös käytännön syistä. Tytöt kiinnittivät siihen huomiota, että vaatteet on tehty malleille, ei normaalikokoisille tytöille.

Erityisesti terveydenedistämisen kannalta huolestuttavaa on tyttöjen mainitsema tarve laihduttaa, vaikka he jo olivat painoindeksin mukaan alipainoisia ja tiesivät sen. Myös osa tyttöjen käyttämistä laihdutusmenetelmistä kuulosti huolestuttavan epäterveellisiltä. Tytöt pyrkivät laihtumaan liikunnan lisäämisen ohella jättämällä ruokailuja väliin, täyttämällä mahalaukkuunsa vedellä, tupakoimalla ja oksentamalla. Niin koulun, terveydenhuollon kuin vanhempien pitäisi pyrkiä puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa terveydelle haitalliseen toimintaan, mieluummin ennalta ehkäisevästi.

Nuoret tytöt kokevat mediassa esiintyvän seksuaalisuuden häiritsevänä. Median seksuaalisuus oli häiritsevää paljastavuutensa ja intiimin otteensa vuoksi. Se aiheutti noloja tilanteita, oli ärsyttävää, altisti ulkonäköpaineille ja aiheutti huolta lähimmäisestä ja naisen asemasta. Median sisältämä seksuaalisuus herätti myös hämmennystä. Aina ei ymmärretty, mistä mainoksessa puhuttiin, mitä sillä tarkoitettiin tai miten se liittyi mainostettavaan asiaan.

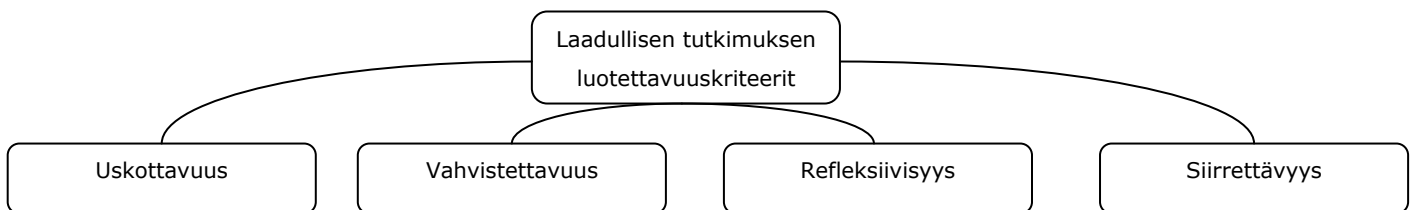
Naisen rooli mediassa ja median stereotyyppisyys koettiin kielteisinä. Tytöt säälivät naisia, jotka esiintyvät vähissä vaatteissa kuvissa. Huolta herätti myös se, että saavatko pojat ja miehet mainoksista väärän kuvan naisista ja seurustelusta. Median stereotyyppisyyden pelättiin altistavan lapsia ja nuoria ulkonäköpaineille ja köyhdyttävän erilaisuutta. Tytöt kokivat, että median stereotyyppisyys on uhka identiteettikehitykselle rajoittaessaan erilaisuutta ja persoonallisuutta. Naisen perinteinen rooli mediassa onkin joko hoivaa ja huolenpitäjä tai seksiobjekti (Kovalainen, 2006, 97).

Media herätti nuorissa myös positiivisia ajatuksia. Osa tytöistä oli tyytyväisiä median tarjoamaan mahdollisuuteen nähdä, millaista seurustelu on. Myös median välityksellä saatavat muoti- ja pukeutumiskivikot olivat joidenkin tyttöjen mieleen.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen tarkoitus on tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkittavasta aiheesta. Laadullista tutkimusta varten on luotu luotettavuuskriteerit, joiden avulla tutkimuksia voidaan arvioida.

Kuvio 3. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus (Kylmä & Juvakka, 2007, 128)

Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja sen tulosten uskottavuutta sekä sen osoittamista (Kylmä & Juvakka, 2007, 128). Kirjallisuuskatsauksessa laadun arviointi kohdistuu alkuperäistutkimusten laatuun, jolla pyritään lisäämään kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta (Johansson & Kontio, 2007, 101). Tässä opinnäytteessä alkuperäistutkimukset ovat ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen julkaisemia opinnäytteitä ja pro gradu - tutkielmia, joiden aineistonhankintamenetelmät olivat samankaltaisia, pääasiassa teemahaastatteluja.

Vahvistettavuus saavutetaan, kun tutkimusprosessin huolellisella kirjaamisella toistettavuuden takaamiseksi. Vahvistettavuus on kuitenkin ongelmallinenkin kriteeri, sillä laadullinen tutkimus pohjautuu osin tulkintaan, joka voi vaihdella tutkijasta riippuen (Kylmä & Juvakka, 2007, 129). Opinnäyte on pyritty tekemään systemaattisesti ja huolellisesti raportoiden. Alkuperäistutkimusten haku on ollut vaativa ja aikaa vievä prosessi kattavuuden ja luotettavuuden takaamiseksi.

Refleksiivisyydellä tarkoitetaan tutkijan omia lähtökohtia ja niiden tiedostamista (Kylmä & Juvakka, 2007, 129). Koko opinnäytteen teon ajan olen pyrkinyt refleksiivisyyteen ottamalla välillä etäisyyttä työhöni ja tarkastelemaan sitä mahdollisimman objektiivisesti.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimusten tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin (Kylmä & Juvakka, 2007, 129). Tämä kirjallisuuskatsaus on tehty parilla eri paikkakunnalla tehdyistä alkuperäistutkimuksista, mutta sen tulokset ovat sovellettavissa Suomessa paikkakunnilla, joissa vallitsee samantapainen mediakulttuuri ja asuu murrosikäisiä tyttöjä. Siirrettävyydellä voidaan tarkoittaa myös tutkimuksen toistettavuutta. Tämä opinnäyte on tehty lähdeviitteet huolella säilyttäen dokumentoiden eri analyysivaiheet, jotta ne olisivat uudelleen toistettavissa.

Kirjallisuuskatsauksen aineistohauulla pyrittiin mahdollisimman kattavaan tulokseen luotettavuuden lisäämiseksi. Tietokantahakujen lisäksi konsultoin hakuprosessissa informaattikkoa, joka on yksi tapa parantaa kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta. Alkuperäistutkimukset ovat oppilaitoksissa (yliopisto / AMK) valvonnan alla suoritettuja, joten ne ovat kaikki laadultaan hyviä. Myös riittävä määrä aikaa alkuperäistutkimuksiin tutustumiseen ja katsauksen tekemiseen parantaa luotettavuutta (Pudas-Tähkä & Axelin, 2007, 49). Pidemmällä aikavälillä tehdyssä opinnäytteessä koin itse etuna sen, että aineistoa ja aiheeseen liittyvää tietoa voi tarkastella rauhassa ja antaa ajatusten kypsyä.

7.3 Opinnäytetyön eettiset kysymykset

”Eettinen ajattelu on kykyä pohtia sekä omien että yhteisön arvojen kautta sitä, mikä on jossain tilanteessa oikein tai väärin” (Kuula 2006, 24). Tutkimuseetiikalla voidaan tarkoittaa tutkijan ammattietiikkaa, jonka mukaan tutkija työtään tekee. Omassa työssäni olen noudattanut tieteellisen tutkimuksen menetelmiä pyrkien luotettavuuteen ja tarkistettavuuteen, jotka Kuula (2006, 24) mainitsee tutkijan luotettavuutta ilmentäviksi normeiksi.

Tämä opinnäytetyö on tehty tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti. Tutkimuseettisistä kysymyksistä usein mainitaan ennen kaikkea haastateltujen anonymiteetti. Katsaukseen valikoituneet alkuperäistutkimukset olivat kaikki tehty laadullisen tutkimuksen eettisiä periaatteita noudattaen. Kirjallisuuskatsaukseni alkuperäistutkimuksissa haastatelluilta nuorilta oli saatu tutkimukseen vapaaehtoinen suostumus, ja että he osallistuivat nimettöminä tutkimuksiin ja tutkimustiedot olivat luottamuksellisia. Koska tutkimus pohjautuu jo kirjoitettuun tekstiin, varsinaisia lupia työn tekemiseen ei keneltäkään tarvittu.

Eettisyyteen olen pyrkinyt myös rehellisyyttä ja tarkkuutta noudattaen. Opinnäytettä tehdessäni olen ottanut huomioon myös tekijänoikeudelliset seikat. Lähteisiin on viitattu asianmukaisesti ja lähdeviitteet on säilytetty myös sisällön analyysin eri vaiheissa.

7.4 Kehittämiskohteet ja jatkotutkimusaiheet

Visuaaliset kuvastot ympäröivät nuoria yhtälailla kuin meitä aikuisiakin. Asiasta on kirjoitettu paljon, mutta muutosta ei vielä mainonnan ja median saralla näy. Aikuisille suunnatun mediakulttuurin nuorille aiheuttamat ongelmat vaativat ratkaisua, enkä usko että se onnistuu pelkästään mediarajoitusten tai mediakasvatuksen voimin. Kaivataan moniammatillista otetta ja aikuisten vastuunottoa ratkaisemaan murrosikäisten tyttöjen huolestuttava tilanne, ennen kuin se eskaloituu entisestä epäterveempään toimintaan. mediakasvatuksen lisäksi tarvitaan yhteistyötä terveydenhuollon ja opetustoimen välillä. Tässä terveydenhoitaja on keskeisessä asemassa sekä nuoren tytön ja hänen vanhempien tukena jo neuvolasta alkaen aina oppivelvollisuuden päättymiseen asti. Terveydenhoitajan tehtäviin kuuluu nuoren terveyden edistäminen sekä sen osana itsetunnon kehityksen tukeminen. On tarpeen löytää joku kanava, jonka kautta murrosikäisille voidaan tarjota terveystietoa tavalla, jonka he sisäistävät.

Kirjallisuuskatsaus kokoaa yhteen aiheesta jo tutkittua tietoa, mutta uutta ja ajankohtaista tietoa tarvitaan koko ajan. Nuoren tytön identiteettikehitys mediakulttuurissamme on mielenkiintoinen ja tärkeä aihe, jota pitäisi tutkia lisää esimerkiksi kansallisen, molemmat sukupuolet yhdistävän tutkimuksen muodossa. On myös aika ottaa kantaa siihen, miten nuoria voidaan suojella mahdollisilta kielteisiltä vaikutuksilta nuoren identiteettikehitykseen.

Terveydenhoitajan on tärkeää huomioida murrosikäisen herkkä kehitysvaihe ja ympäristön luoma lisäproblematiikka. Terveydenhoitaja voi työssään niin kouluterveydenhuollossa kuin terveysasemallakin käyttää hyväkseen tutkimuksen esille nostamaa tietoa. On hyvä muistaa, että myös murrosikäisten vanhemmat voivat kaivata neuvoja ja ohjausta. Etenkin nuorten parissa työskenneltäessä on pidettävä mielessä nykyisen visuaalisesti hyvin rohkean kulttuurin luomat haasteet, ja tarjottava nuorille ikätasoista tietoa identiteettikehityksen lisäksi myös terveellisistä elämäntavoista ja järkevästä painonhallinnasta. On myös aika haasta nuoret miettimään median ja mainonnan viestien merkitystä kriittisesti. Nuoret tarvitsevat tukea ja tilaa omille ajatuksilleen. Kenties keskusteluhetki asiansa osaavan ja mukavan terveydenhoitajan kanssa voisi olla juuri se, mitä tarvitaan?

LÄHTEET

Aapola, S. 1999. Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 9/99. Vaasa: Ykkös-Offset.

Ala-Tuori, R. 2002. Tavallisen tyttöyden taika - kuudesluokkalaisten tyttöjen käsityksiä ulkonäköruumiillisuudesta. Käyttäytymistieteiden Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto

Bildjuschkin, K. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Helsinki: Tammi.

Flinkman, M & Salanterä, S. 2007. Integroitu katsaus - eri metodeilla tehdyn tutkimuksen yhdistäminen katsauksessa. Teoksessa Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Turku: Digipaino- Turun yliopisto.

Helve, Helena. 1992. Tyttöjen kriittinen maailmankuva. Teoksessa Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Näre, Sari & Lähteemaa, Jaana (toim). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Herkman, J. 2007. kriittinen mediakasvatus. Vastapaino. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Hotti-Heikkinen, S. & Sekki, S. 2003. Kilot kuriin vedellä ja näkkileivällä - 9.luokkalaisten tyttöjen käsityksiä ja kokemuksia laihduttamisesta ja painonhallinnasta. Terveyskasvatuksen Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Johansson, K. 2007. Kirjallisuuskatsaukset - huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Turku: Digipaino- Turun yliopisto.

Johansson, K. & Kontio, E. 2007. Systemaattinen tarkastelualkuperäistutkimusten laatuun. Teoksessa Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Turku: Digipaino- Turun yliopisto.

Juntunen, A. 2005. Kaikilla on suurin piirtein samanlaista” -12-vuotiaiden tyttöjen käsityksiä pukeutumisesta. Pro gradu - tutkielma, Lapin yliopisto.

Kaunismaa, H. 2007. Median seksuaalisuus nuorten silmin - kuinka tytöt kokevat seksuaalisuuden mediassa. Käyttäytymistieteiden Pro gradu - tutkielma.

Kovalainen, P. 2006. Pitää olla sensuelli ja voimakas, tuntevakin! Havainnot mainonnan tyttö- ja naiskuvasta. Opinnäyte. Viestinnän suuntautumisvaihtoehto. Tampereen Ammattikorkeakoulu.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka -Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Gummerus kirjapaino oy, jyväskylä.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita prima.

Kääriäinen M. & Lahtinen M. 2006. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimustiedon jäsentäjänä. Hoitotiede 1/2006.

Laakso, S., Laine, J. ja Siltanen, M. 2007. 15-vuotiaiden tyttöjen ajatuksia laihduttamisen aloittamisesta. Opinnäytetyö. Terveystieteiden suuntautumisvaihtoehto. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Martsola, R. & Mäkelä- Rönholm, M. 2006. Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja.

Mikkola, H. & Oinas, M-M. 2007. Nuorten kehonkuva ja IRC-Galleriassa tapahtuva identiteetti-ilmaisu. Kasvatustieteiden pro gradu - tutkielma.

Mollberg, P. 2009. ”Eikä ne välttämättä tajuu sitä, ku tyttö halua niitä” -yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen kokemuksia peruskoulun seksuaalikasvatuksesta ja sen sukupuolinäkökulmasta. Kasvatustieteiden Pro gradu - tutkielma. Helsingin yliopisto.

Mustonen, A. 2004. Mediataidot ja median vastuu lasten suojelijoina, teoksessa Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista. Toim. Anttila, A. Helsinki: Stakes.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. ja Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. WSOY.

Näre, Sari & Lähteemaa, Jaana (toim). 1992. Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Näre, S. 2005. Julkisuudesta ja intimiteetistä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Pudas-Tähkä, S. & Axelin, A. 2007. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aiheen rajausta, hakutermit ja abstraktien arviointi. Teoksessa Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Turku: Digipaino- Turun yliopisto.

Rossi, L-M. 2007. Kyllin hyvä mainosruumiiksi? Hyväksytyn vartalon rajojen venytystä televisiomainonnassa. Teoksessa Koolla on väliä - lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli. Toim. Kyrölä, K & Harjunen, H. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -säätelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007.

Suoranta, J. 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Svartsjö, L. 2006. visuaalista häirintää? tapaustutkimus mainoskuvista varhaisnuorten arjessa. Käyttätymistieteiden Pro gradu - tutkielma. Turun yliopisto.

Tolonen, T. 2001. Tyttöjen käsityksiä ihannenaiveudesta. Teoksessa Nuori ruumis. Toim. Puuronen, A. & Välimaa, R. Tampere: Gaudeamus kirja.

Valtari, M. 2005. Ulkonäön merkitys, elämän tavoitteet ja niiden yhteydet kulutukseen. Teoksessa Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005. Toim. Wilska T-A. Helsinki: Yliopistopaino.

Wilska, T-A. 2004. Lapset kuluttajina ja markkinoinnin kohderyhmänä, teoksessa Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista. Stakes. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.

Wilska, T-A. 2001. Tuotteistettu nuoruus kulutusyhteiskunnassa. Teoksessa Nuori ruumis. Tampere: Gaudeamuskirja.

Sähköiset lähteet

Lastensuojelulaki. Finlex. WWW-dokumentti, luettu 7.4.09.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Nelliportaali. WWW-dokumentti. Luettu 5.11.09.

http://www.nelliportaali.fi/V/EL5VXLK36V31Y2N84U63UVPUB1JXYDYF5TGI3DNTMR46R7HPUI-19808?func=file&file_name=home

Apter, D. 2006. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Parempaa seksuaaliterveyttä nuorille. WWW-dokumentti, luettu 13.11.09. <http://www.ktl.fi/portal/11671>